

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / J.A. Burger

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 369

J.J. Burger

De plaats en de functie
van de belijdenis

B. Luiten 373

Fundament

MEDITATIEF 376

J.W. Roosenbrand

Totaal

WANDELEN MET GOD 377

S. de Jong

Kerk-jeugd-taal

ACHTERGRONDEN 379

C. Trimp

De 'aloude' confessie

OPVOEDING EN
ONDERWIJS 381

Jetze J.D. Baas

Bijbellezen in het gezin

en verder...

Nieuw uitgekomen
Meegelezen
Uit de kerken

DE PLAATS EN DE FUNCTIE VAN DE BELIJDENIS

Onze verhouding tot de
Nederlands Gereformeerde Kerken 1

De Acta van de Generale Synode van Berkel en Rodenrijs 1996 zijn verschenen. *De plaatselijke kerken zullen zich dus de komende tijd bezig hebben te houden (in verwerkende of kritische zin) met de in Berkel genomen besluiten. Daarbij behoren óók de uitspraken t.a.v. de Nederlands Gereformeerde Kerken. Wie geen vreemdeling is in Jeruzalem kan intussen weten, dat juist over deze uitspraken soms wagen gesteld worden: heeft de synode hier wel juist gehandeld; zijn de genomen besluiten niet te fors geweest? Vandaar dat we ons in enkele artikelen bezig willen houden met heft vragencomplex rond de samensprekingen met de Nederlands Gereformeerde Kerken.*

1. Een stukje voorgeschiedenis

De Generale Synode van Ommen
1993 besloot op 14 september

1993¹ Deputaten voor Kerkelijke
Eenheid (DKE²) op te dragen:
*'te onderzoeken of er mogelijkhe-
den zijn contact te leggen met de
Nederlands Gereformeerde Ker-*

Op zich was dit een vrij beperkte opdracht. Naar de letter genomen zou je haar zó hebben kunnen lezen, dat de DKE zich dienden te beperken tot een onderzoek naar de mogelijkheden tot het leggen van contact. Ze hadden bijv. aan de CCS, de 'deputaten' van de NGK, de vraag kunnen voorleggen of zij ruimte zagen voor zulke contacten en zo ja onder welke condities, om vervolgens aan de Synode van Berkel voorstellen te doen over het al dan niet effectueren van één en ander. Bewust hebben de DKE dit echter niet gedaan, zeker niet toen er van de zijde van de CCS d.d. 12

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS, DRS.
A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. G. GUNNINK,
DRS. B. LUITEN, PROF. DR. C.J. DE RUIJ-
TER, DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kam-
pen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studen-
ten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonne-
ment vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij

de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aan-
vraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

De redactie vond ds. J.J. Burger te Axel bereid om voor de rubriek Kerkelijk Leven enkele artikelen te schrijven over onze verhouding tot de Nederlandse Gereformeerde Kerken. Als lid van het deputaatschap voor kerkelijke eenheid heeft hij in de voorbije jaren deelgenomen aan de gehouden samensprekingen met afgevaardigden van de NGK. We stellen zijn informerende en opiniërende inbreng zeer op prijs en bevelen die in de aandacht van onze lezers aan!

MfV.

november 1993 een brief op hun tafel lag waarin gevraagd werd 'of er Uws inziens mogelijkheden bestaan voor een gesprek tussen Uw deputaten en onze commissie'.³ De DKE hebben toen besloten een brede invulling aan hun opdracht te geven door niet slechts een onderzoek te verrichten naar de mogelijkheden tot contactoefening, maar metterdaad contact aan te gaan middels verkennende samensprekingen.

Met enige nadruk willen we dit naar voren halen, omdat in de wandelingen van ons kerkelijk leven wel eens een sfeer hangt van: 'Och, deputaten vertragen de zaak eerder, dan dat ze haar versnellen'. Zeker t.a.v. de gevoerde gesprekken met de NGK is dit verwijt niet terecht. Terwijl op de synode van Ommen⁴ nog gesproken werd over de mogelijkheid dat de DKE hun opdracht zouden oppakken als *studieopdracht*, waarbij pas de synode van Berkel zou besluiten om al dan niet *metterdaad* over te gaan tot samensprekingen, hebben de DKE hun opdracht bewust maximaal geïnterpreteerd. En zo zijn er in de periode tussen 21 februari 1994 en 19 juni 1995 zes ontmoetingen geweest tussen de CCS en de DKE.

Over deze samensprekingen is verslag gedaan aan de synode van Berkel en Rodenrijs. Dit verslag staat afgedrukt in de *Acta van Berkel*.⁵ Wat echter in de Acta niet is opgenomen zijn de *nota's* die door de CCS en de DKE over en weer zijn uitgewisseld.

Bij de opstelling van de *Acta van Berkel* heeft men nl. niet meer alle deputatenrapporten integraal opgenomen, maar slechts *die* rapporten of rapportdelen, waarnaar in de Acta verwezen wordt.⁶ Aan de ene kant is dit een begrijpelijk besluit geweest; de Acta werden de laatste jaren immers dikker en dikker. Maar aan de andere kant is dit – zeker t.a.v. de samensprekingen met de NGK – ook te betreuren. Want de bij de samensprekingen uitgewisselde nota's vormden de ruggegraat bij de gevoerde gesprekken en zijn eigenlijk onmisbaar om een goed beeld te krijgen van wat er besproken is. Wat dat betreft is te hopen dat de voorjaar 1996 aan de kerken toegezonden deputatenrapporten, boekjes, niet direct uitgegeven om jarenlang bewaard te worden, dit keer wél met zuinigheid omringd zijn.

Het lijkt daarom goed allereerst iets breder in te gaan op de inhoud van de belangrijkste uitgewisselde nota's. De voornaamste nota's zijn die over de belijdenis en de kerkorde, t.w.:

- De nota van de DKE over het gezag en de hantering van de belijdenisgeschriften.
- De reactie van de CCS op deze nota.
- De eigen nota van de CCS over de belijdenisgeschriften.
- De nota van de DKE over de verschillen van opvatting met de Nederlands Gereformeerde Kerken inzake de Kerkorde.
- De nota van de CCS over kerkorde en kerkverband.

2. De nota's over de belijdenis

2.1. Functie en hantering

Bij de gevoerde gesprekken stond centraal een nota van de DKE over de functie en de hantering van de belijdenis. Het is niet mogelijk deze nota hier integraal weer te geven. Wel wil ik er enkele wezenlijke citaten uit geven.⁸ Om te beginnen:

*De belijdenisgeschriften zijn menselijke geschriften. Zij komen niet voort uit eenzelfde goddelijke werking a h waardoor de Heilige Schrift is ontstaan. Maar de kerk erkent wel de leiding van Gods Geest en Woord in het tut **stand b**-men en kerkelijk **aanvaarden** van die **geschriften**. Dat ze er zijn en dat ze instemming vinden is te **danken** **aan** God de Heilige Geest. Hij is **het**, die de kerk **naar de belofte** van Christus in de waarheid leidt en die haar tot belijden brengt. De 'klank' van Gods openbaring en de 'weerklank' van het gelovige belijden van de kerk zijn te **danken aan** Gods **ene Geest**.*

2.2. Binding

Ten aanzien van de binding aan de belijdenis stelt de DKE-nota:

*Gemeenteleden en ambtsdragers zijn in de kerken **aan de belijdenisgeschriften** gebonden. Het feit dat in de gereformeerde liturgische formulieren de geloofsbelijdenissen van Nicea en Athanasius en de Drie Formulieren van Eenheid niet met zoveel woorden worden genoemd, wettigt niet de conclusie dat men **daar** niet **aan** gebonden is. Er is in de kerken ook niet een **tweeërlei binding**: een minimale voor 'gewone' gemeenteleden en een maximale voor ambtsdragers. De 'leer die hier in de christelijke kerk geleerd wordt' is voor ieder in de kerk – hoezeer ook ieders positie, gaven en verantwoordelijkheden kunnen verschillen – geen **andere leer** dan die **men** vindt in alle zes **belijdenisgeschriften** die de Gereformeerde Kerken als de hare hebben **aanvaard**.*

*De gemeenteleden zullen de binding **aan de leer** van de Schriften aanvaarden **wanneer** ze bij hun openbare geloofsbelijdenis ja zeggen op de vraag of zij belijden, dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, **die in de Apostolische Geloofsbelijdenis** is samengevat en ter **plaatse** in de christelijke kerk geleerd wordt, de ware en volkomen leer van de verlossing is. De ambtsdragers zullen zich nog eens **nadrukkelijk** binden aan de leer van Gods Woord door het ja-woord bij hun bevestiging in het **ambt**. Zij verklaren dan dat zij de **Schriften** van het Oude en Nieuwe Testament **aanvaarden** als het enige Woord van **God** en de volkomen leer van de verlossing, en dat zij alles verwerpen **wat daarmee** in strijd is.*

*Deze verklaring en belofte zullen zij bij **h** **aanvaarding** van hun **ambt** op een speciale manier bevestigen door ondertekening van een door de kerken vastgesteld **ondertekeningsformulier**. Zij zullen daarmee voor het **aangezicht** van de Here oprecht en met een goed geweten als hun hartelijke **overtuiging** uitspreken, dat de leer van de Drie Formulieren van Eenheid in alle **delen** geheel met Gods Woord overeenstemt. Met hun ja-woord en hun ondertekening binden ze zich aan die leer voor heel hun **ambtswerk**. De Gereformeerde Kerken willen graag blijven bij de geldende stipulaties in de **liturgische** formulieren, bij de afspraak van art. 53 KO en bij de vastgestelde **ondertekeningsformulieren**. In het **verlengde & r**-van zijn haar ambtsdragers en gemeenteleden geroepen tot trouw aan het eens gegeven woord.*

2.3. Aard en bedoeling

Ten aanzien van de aard en de bedoeling van de binding aan de confessie stelt de nota:

*De binding aan de **belijdenisgeschriften** is onbekrompen en ondubbelzinnig. Ze zal geen louter formele of **uitwendige** binding mogen zijn, **maar** altijd een door liefde tot **God** en tot de **leer** der zaligheid en*

*evenzeer door liefde tot de **naaste** ingegeven **binding**. Het is goed om bij **die** binding altijd het hartelijke en vrijwillige **karakter** ervan te **benadrukken**. Het is niet een koude en formele **binding**, **maar** een **binding** in geloof en liefde... Met de **binding** aan de belijdenis hebben de kerken een bedoeling. Het is een **middel** dat de gemeente als **totaal** en ieder persoonlijk helpen moet om te blijven bij de **gezonde leer**. Het helpt om de eenheid van het wam geloof te **bewaren**. Het **dient** als **bescherming** tegen **infectie** met **dwaalleer** en tegen een onevenwichtig **benadrukken** van sommige **leerstukken**. Het houdt de enkeling op zijn/haar plaats in de gemeenschap. En het houdt **ons** allen **samen** op onze **plaats** in de **eeuwenoude** en **wereldwijde** gemeenschap met heel de katholieke kerk. Met name de binding voor **h** ambtsdragers is een krachtig middel om de gemeente die **door** hen onderwezen en **geleid** wordt, te beschermen tegen allerlei wind van **leer**, tegen persoonlijke voorkeuren en eenzijdigheden en tegen incidentele particuliere inzichten. Leervrijheid voor de predikanten betekent immers hoordwang voor de **gemeente**.*

2.4. Toetsing en wijziging

*Over toetsing en eventuele wijziging van de confessie stelt de nota: De huidige **belijdenisgeschriften** zijn niet bij voorbaat de definitieve, onveranderlijke en onovertreffbare verwoording van het christelijk geloof. & zijn in principe **vatbaar** voor wijziging, verbetering en aanvulling, of zelfs voor vervanging door een eigentijdse belijdenis. Aan de ene kant zeggen we **daarom**, dat **h** **belijdenisgeschriften** die de Gereformeerde Kerken **vandaag** hebben, betrouwbaar en gezaghebbend de leer van de Schriften weergeven. Zij **stemmen** in alle delen geheel met Gods Woord overeen. Er worden geen dingen in geleerd die **onschriftuurlijk** zijn, afwijkend van wat de Schrift leert. Aan de andere kant kan er door*

exegetische en dogmatische arbeid en bezinning op enig punt van de leer correctie of verbetering van een artikel mogelijk of noodzakelijk worden. De kerk is dan geroepen die door te voeren, opdat ze in haar belijdenis (meer) recht doet aan wat God ons in de Schriften heeft geleerd.

Tot zover een paar kernpunten uit de nota over de belijdenis van de DKE.

25. Reactie van de CCS

Uit de reactie van de CCS⁹, de Nederlands gereformeerde deputaten, nemen we het volgende over:

We hebben de nota over het geheel genomen met waardering en instemming gelezen. Die instemming geldt natuurlijk in de eerste plaats de bijzondere waarde van de belijdenisgeschriften. Inderdaad: de kerk aanvaardt ze als een goede en betrouwbare samenvatting van wat zij naar de Schriften gelooft en belijdt. En dat niet alleen als een historisch interessante bron, maar ook omdat ze nog dienstig zijn voor de doorwerking van Gods Woord. Even verder merkt de CCS op: Daarnaast vinden we in uw notitie ook de beschrijving van aard en functie van de belijdenis evenwichtig. Op verschillende punten wordt ingegaan op zorgen, die wij vanuit het verleden hebben over de manier waarop de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) met de belijdenis omgaan.

2.6. Alleen de kern van de leer fundament?

Toch heeft de CCS ook vragen. Want:

Voor een vruchtbaar contact wassen onze kerken is het uiteraard van belang, dat we hetzelfde geloof belijden. Wanneer er duidelijke en concrete leerverschillen tussen onze beide kerken zouden zijn, dan moesten die beslist punt van bespreking vormen. Het risico van de bespreking die nu plaats vindt is echter, dat we er te veel in abstracto over praten. Het is bijzonder

moelijk om in algemene zin vast te leggen welke verschillen van inzicht je van elkaar kunt dragen. De kerken formuleren hun eenheid wel in de belijdenisgeschriften, maar die eenheid zelf ligt toch in de verbondenheid met Christus.

De apostel Paulus leert ons, dat deze fundamentele eenheid beslissend is. 'Want een ander fundament, dan dat er ligt, namelijk Jezus Christus, kan niemand leggen' (1 Kor. 3 : 11). Op dit punt kun het in de kerk van Christus dan ook geen millimeter lijden! Tegelijk spreekt de apostel uit, dat er altijd verschil zal zijn in de manier waarop men op dit fundament bouwt. Het is weliswaar niet om het even of die opbouw uit hout en stro bestaat dan wel uit goud en kostbaar gesteente. Maar voor een deel zal dat pas op de dag van Christus blijken, wanneer het vuur verschijnt. De hele strekking van Paulus' betoog in dit verband is om duidelijk te maken, dat je de kerk niet mag scheuren vanwege verschillen die het fundament niet raken. In dit licht ontkomen we er niet aan om in rekening te brengen dat de ene afwijking van de belijdenis de andere niet is. Uw notitie probeert dit wel op verschillende manieren, maar komt er ons inziens niet uit. Dit is op zichzelf geen schande; want het is (zoals gezegd) moeilijk in abstracto te formuleren. Toch bevreemdt het ons, dat u ... uiteindelijk het Paulinisch onderscheid tussen fundament en gebouw niet m&s. U vindt dit onderscheid met betrekking tot de belijdenis minder bruikbaar omdat deze al een 'hoofdsom' een samenvatting, is. Dit vinden we een gevaarlijk argument, omdat daarmee de belijdenis heel massief tot 'fundamenteel' wordt verklaard.

Vandaar dat de CCS in haar nota over de belijdenis¹⁰ opmerkt: We erkennen een verlegenheid op dit punt.

Maar tegelijk wordt gesteld: Bij ons zal daarom een dienaar van Christus niet gauw geschorst

worden als hij op enig punt afwijkt van de belijdenis wanneer de kerken niet de overtuiging hebben, of dat deze afwijking een aantasting is van het ene fundament, namelijk Jezus Christus, of dat deze afwijking het bouwen op dit ene fundament hindert. Deze terughoudendheid komt niet voort uit relativisme, maar uit bezorgdheid om niet (nu of straks!) van de Opperherder te horen te krijgen, dat wij Gods tempel geschonden hebben.

3. Tussenbalans

Het kan duidelijk zijn, dat op dit moment nog geen eindconclusies te formuleren. Wel willen we een tussenbalans opmaken. Het bovenstaande maakt nl. het volgende duidelijk: terwijl de Gereformeerde Kerken zich onbekrompen en on dubbelzinnig willen binden aan de leer van de Kerk, beleden in de Drie Formulieren van Eenheid, geven & Nederlands Gereformeerde Kerken de Drie Formulieren van Eenheid zeker een plaats in hun kerkelijk leven, maar willen ze zich niet in alles aan de leer van de Drie Formulieren binden.

Daarachter blijkt een met 1 Kor. 3 onderbouwde visie op het fundament van de kerk te zitten: het fundament van de kerk is niet wzeer de leer, als wel de kern van de leer, nl. Christus alleen en genade alleen. "Op grond daarvan willen we dan ook concluderen: de CCS stellen¹²: 'Wanneer er duidelijke en concrete leerverschillen tussen onze beide kerken zouden zijn, dan moesten (2x mijn cursivering-JJB) die beslist punt van bespreking vormen'; m.a.w. er zijn in feite geen concrete leerverschillen tussen de NGK en de GR, we spreken slechts in abstracto. Daartegenover willen we van onze kant stellen: er is wel dégelijk sprake van een ingrijpend leerverschil tussen & NGK en de GK, en wel t.a.v. de volgende vragen:

– wat leert de Schrift over de functie en de reikwijdte van leer en belijdenis in de kerk;

– wat leert de Schrift over het fundament van de kerk?

Op deze punten zullen we in het vervolg terug moeten komen.

¹ Vgl. *Acta Ommen*, art. 66, m.n. pag. 158.

² Behalve van de afkorting DKE maken we van de volgende afkortingen gebruik: AKS – het Akkoord voor Kerkelijk Samenleven, de kerkorde van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

CCS – de Commissie voor Contact en Samenpreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

GK – De Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

NGK – De Nederlands Gereformeerde Kerken.

³ Vgl. *Rapport DKE aan de Synode van Berkel*, pag. 59.

⁴ Vgl. *Acta Ommen*, pag. 158.

⁵ Vgl. *Acta Berkel*, pag. 324-342.

⁶ Vgl. *Acta Berkel*, pag. 109.

⁷ Voor een volledig overzicht: *Acta Berkel*, pag. 325.

Zie voor de complete nota: *Rapport DKE*, pag. 85-92.

⁸ Zie *Rapport DKE*, pag. 93-96.

¹⁰ Zie *Rapport DKE*, pag. 113-116.

¹¹ Zie *Acta Berkel*, pag. 329.

¹² Vgl. *Rapport DKE*, pag. 94.

Kerkelijk leven

FUNDAMENT

Onlangs was ik in gesprek met br. W.P. Kruijs-wijk, doordat ik reageerde op een artikel van hem in *Bij de Tijd*. Ik schreef over fundament en gebouw.¹ Want aan iedere kerk mankeert wel wat, wordt vaak gezegd. Maar we moeten wel onderscheiden, waar het mankement zit. Het dient boven alle kritiek verheven te zijn, gelegd als het is door apostelen en profeten, en nagesproken in de belijdenis. Terwijl het opbouwwerk, in vol bedrijf, reeds in de Schrift voortdurend wordt gestimuleerd en bekriftiseerd.

Nu mengt ds. W. van der Schee zich in deze gedachtenwisseling, in het nieuwste nummer van *Bij de Tijd*. Op een andere manier zou hij het met mijn gedachtengang eens kunnen zijn. Alleen is het voor hem de vraag, in hoeverre het fundament zich uitstrekt in het Nieuwe Testament. Is dat daar zo breed als 'Schrift en belijdenis'? Hierop laat hij een hartgrondig 'nee' horen, met (kort samengevat) de volgende argumentatie.

Nee, het fundament is niet zo breed als de Schrift. In het fundament van apostelen en (nieuwtestamentische) profeten gaat het om de hoeksteen, Christus. Fundamenteel is wat over Hem als persoon wordt gezegd. Dus niet alleen 'Jezus is Heer', maar heel zijn optreden als onze Middelaar, in verbondenheid

met de Vader en de Geest. Verder wordt er in de Schrift veel waarde-vols aangetroffen, maar het is niet allemaal bij dit fundament te rekenen. Want reeds in de Bijbel zelf, als het over groei gaat en *in* is er sprake van bouw op het fundament. Nee, het fundament is ook niet zo breed als de 3 Formulieren van Eenheid. Ook daarin moeten we onderscheiden wat rechtstreeks over de drieënige God wordt kleden. Het eigenlijke fundament vinden we bijv. in de beknopte Apostolische Geloofsbelijdenis, of in de Geloofsbelijdenis van Nicea. Breder is het niet, de rest is opbouw. Ds. Van der Schee ziet zijn gedachten bevestigd door de praktijk, waarin wij velen christen noemen, ook als ze anders met de 3 Formulieren van Eenheid omgaan. Als ie-

mand zich bijv. beperkt tot een hartelijke instemming met de Apostolische Geloofsbelijdenis, is hij dan geen christen? Wie **zou** hem dat durven ontzeggen? Ziedaar, wat fundamenteel blijkt te zijn. Wie de Apostolische Geloofsbelijdenisaanvaardt, bouwt op het paulinisch fundament. Discussies over **andere zaken** raken dit **paulinisch** fundament niet. Wel zijn er dan meerdere bouwstijlen op het ene **fundament**. Ds. **Van der Schee** presenteert ons ook opnieuw de centrale vraag van de Open Brief uit 1966: 'of het historisch fundament van de Nederlandse Gereformeerde Kerken ook samenvalt met het fundament van de heilige, algemene, Christelijke Kerk'. Het antwoord 'ja', dat de kerken indertijd gaven, hindert Van der Schee in hoge mate. Hij schrijft een ondubbelzinnig **træ**.

Schrift

Zijn deze dingen zo, zoals **Van der Schee** ze schrijft?

Hij constateert terecht, dat Jezus Christus centraal staat in het fundament van apostelen en profeten. Jezus is immers de hoeksteen, van waaruit het fundament wordt geconstrueerd. In **Hem komt & drieënige God** naar ons toe. Tot zover akkoord.

Maar gaat het in de Bijbel alleen over fundament, als rechtstreeks de naam Jezus of de heilsfeiten worden genoemd? Dat uitgangspunt is een **zwakke** basis, waarop uiteindelijk heel dit **denken** lijkt te rusten. Uitdrukkelijk wordt ons geopenbaard, dat het in heel de profetie gaat over Jezus Christus (Opb. 19 : 10). Jezus **zegt zelfs** ten aanzien van de oudtestamentische profeten, dat zij van Hem getuigen (**Joh. 5 : 39**). De apostelen hebben met kracht **beleden**, dat God in de profeten sprak van de Christus, en van diens lijden (Hand. 3 : 18). Daarom kunnen wij het **bijbelse spreken** over de Christus als fundament onmogelijk beperken tot die teksten waarin zijn naam voorkomt. Dat zou wel een zeer biblicis-

tische **versmalling** zijn! We worden juist opgeroepen in **elk** Schriftwoord de hoeksteen te herkennen; doen we dat niet, dan blijft de **ware betekenis** als onder een bedekking verborgen (2 Cor. 3 : 14).

Kortom: in **welk** Schriftgedeelte God ook tot ons spreekt, **ten allen tijde kunnen** wij daar ter plaatse ons geloof bouwen op de uitverkoren en kostbare **hoeksteen** (1 Petr. 2 : 6). Dit belijden wij dan ook in art. 5 NGB: 'Wij ontvangen al deze boeken, en deze alleen, als **heilig en** canoniek, om ons geloof daar naar te richten, **daarop te gronden en daarmee te bevestigen**'.

Het zou ook uitermate **bezwelijk** zijn, wanneer wij in de Schrift **zouden moeten onderscheiden** tussen plaatsen die wel en die niet fundamenteel zijn. Zet God ons op dat spoor? En wie reikt ons **daarvoor dan de maatstaf aan?** Toch pleit Van der Schee voor dit onderscheid, als hij schrijft: 'Het fundament vormt de **kern** van de Schrift, maar het is niet de Schrift'.

Ook wat hij naar voren brengt over het opbouwwerk dat in de Bijbel beschreven wordt en **dus** niet fundamenteel zou zijn, lijkt mij weinig overtuigend. De **grondtrekken** van de eerste christelijke gemeenten, de stimulansen en de correcties die zij hebben **ontvangen**, zijn door de apostelen als **fundamentele** architectuur meegegeven voor de kerk tot aan de jongste dag. Want ook in deze beschrijvingen **luisteren** wij rechtstreeks naar de Geest van Christus. Daarom belijden wij in Zondag 21 van de Heidelbergse Catechismus, dat **& Zoon van God** zijn kerk vergadert, beschermt en onderhoudt door zijn Geest en Woord. Hiermee is zonder twijfel **heél** het Woord bedoeld, dat door de Geest wordt gehanteerd.

Belijdenis

Nooit werd een belijdenis opgesteld uit hobby. Altijd **was er** een noodzaak, om Gods Woord veilig te stellen tegen actuele dwalingen. In de oude tijd **was** een belangrijke

aanleiding bijv. de loochening van de godheid **van de Zoon** en van de Geest. Daaraan hebben we de drie oecumenische geloofsbelijdenissen te danken. In later tijd moest hetzelfde **evangelie** worden verdedigd tegen **roomse** en **doperse** dwalingen. Toen was de oorzaak dat Gods genade **werd** verduisterd, en zijn liefde tot deze wereld. Vlak daaroverheen loochenden de remonstranten Gods verkiezend handelen van eeuwigheid. De 3 Formulieren van Eenheid werden toen de **uitdrukking** van ons gemeenschappelijk geloof en van de eenheid van de gereformeerde kerken. Niet als een bijzonder surplus, maar louter om het aloude **evangelie** zuiver te belijden in de actuele situatie. Deze formulieren zijn dus niet **onze** 'vrijgemaakte specialiteit' of zo. En het is allerminst **gepast**, om een verschil in soortelijk gewicht te veronderstellen tussen de 3 oecumenische en de 3 typisch Nederlandse belijdenissen. Want in alle 6 wordt hetzelfde evangelie nagesproken, minder of **meer** uitgebreid, maar daarom beslist niet minder of meer fundamenteel.

Overigens valt er nogal wat weg, wanneer we ons nu zouden terugtrekken enkel op belijdenissen van meer dan 1500 jaar oud. In het Apostolicum wordt bijvoorbeeld niet gesproken over de zondeval en de gevolgen daarvan, ook niet over Gods verkiezing en verwerping, over het genadeverbond, de (kinder)doop en het avondmaal, de wedergeboorte, het Schriftgezag, de instelling van de ambten en de betekenis van de 10 geboden, om even wat voorbeelden te noemen. Omdat deze zaken **ten** niet direct in de **vuurlinie** lagen, zijn ze daarom nu minder fundamenteel? Wat is dat voor logica? En hoe preek je dan aan de hand van de catechismus, met onderscheid van wel of niet fundamentele zondagen? Ik vraag me af (met alle respect), of ds. Van der Schee wel helemaal overziet wat hij schrijft. Al deze genoemde zaken kunnen toch onmogelijk slechts een bouwstijl zijn,

waarin tal van varianten verdragen zouden moeten worden?

Kerk

Ds. Van der Schee gaat ver, om het paulinisch fundament zo beperkt mogelijk te houden. Hij stelt de vraag: wanneer is iemand (nog) een christen? En hij komt uit bij het antwoord: wanneer iemand de Apostolische Geloofsbelijdenis belijdt.

Deze weg is m.i. volstrekt onbegaanbaar. Want wat voor oordeel wordt hier gevraagd? Is een remonstrant een christen? Is iemand die rooms is, een christen? Ik vind dit heel moeilijke vragen, en ik ben juist blij, dat ik daarover niet eens oordelen mag. Het oordeel over het hart, of daarin echt de band met Christus is, komt ons niet toe.

In plaats daarvan is er een veel duidelijker m g , die ons wel ter beantwoording wordt voorgelegd, namelijk: wanneer is een kerk nog kerk? Dat is de vraag in geding! Het antwoord daarop luidt: wanneer zij het Woord van God zuiver predikt en zich in alle opzichten daaraan onderwerpt (art. 29 NGB). Bier is geen enkele ruimte voor 'niet fundamentele bouwstijlen' binnen de Schrift, die gevarieerd mogen worden opgevat. Wanneer bewust ruimte wordt geschapen om delen van Gods Woord variabel te verklaren, houdt de kerk op kerk te zijn, ook al zijn er wellicht nog vele christenen in haar midden.

Open Brief

Heel dit onderwerp zou ook aangesneden kunnen worden, zonder de Open Brief erbij te halen. Ds. Van der Schee heeft daar niet voor gekozen. Die Open Brief vindt hij een slecht stuk, maar toch acht hij de centrale vraag daarin van groot belang. Daar spitst hij zijn verhaal op toe.

Nu lijkt het mij heel moeilijk, om uit een slecht stuk een goede vraag te destilleren. En dat te meer, wanneer die vraag zo is geformuleerd,

dat heel het stuk daarin doorklinkt. Want met het 'historisch' fundament is 'klein vaderlands gedoe' bedoeld, om een voorbeeld te noemen.

Maar ik ga hier verder de Open Brief niet bespreken. Want daarover hebben wij als kerken gesproken. Op de Generale Synode te Amersfoort-West (1967) is o.a. dit ter beantwoording gezegd, 'dat de gereformeerde kerken in Nederland de waarachtige en volkomen leer der zaligheid, die het fundament is van de heilige algemene christelijke kerk, in haar Drie Formulieren van Enigheid belijden'.² Het is mogelijk, dat iemand met deze uitspraak moeite heeft of krijgt. Van geen enkel kerklid vragen wij, van harte in te stemmen met alle uitspraken van een generale synode. Wel hebben wij elkaar beloofd, in art. 31 KO, de rechtsgeldigheid ervan te erkennen, ook in geval van bezwaar. Daarmee verdraagt zich m.i. niet, dat een voorganger publiek laat weten dat een synode-uitspraak hem in hoge mate hindert.. En gelet op de inhoud van deze uitspraak had hij er beter aan gedaan, zijn gevoelens aan zijn kerkeraad voor te leggen. Dat zou meer getuigen van respect voor de eenheid van de kerk.

Ds. H. de Jong

In dit geheel had ds. Van der Schee ook na kunnen laten, het op te nemen voor de visie van ds. H. de Jong. Maar ook dat neemt hij terloops mee. Hij schrijft: 'wat er bij De Jong ook speelt, niet het gezag van de Bijbel'.

Reeds eerder heb ik in dit blad uitvoerig aandacht gevraagd voor & gedachten van ds. H. de Jong.³ Ik gaf ook de centrale gedachte van hem door, namelijk: 'Gods Woord is niet de Schrift, maar is in de Schrift'. Een onhoudbare stelling voor ieder die zijn handtekening zet onder de gereformeerde belijdenis.

Ik snap niet wat ds. Van der Schee beweegt deze stellingname te ver-

dedigen. Wel zie ik tot mijn schrik, dat diens eigen uitspraak er sprekend op lijkt: het fundament van de kerk is niet de Schrift, maar is in de Schrift.

Bij de Tijd

Tenslotte een woord aan het adres van Bij de Tijd. Dat een predikant een verkeerde weg kiest om zijn vragen en moeiten te uiten, kan gebeuren. Maar ik neem het de redactie van een gereformeerd magazine kwalijk, dat zij hem hierin niet heeft beschermd. Zelfs wordt deze publicatie gebruikt om een nieuw katern te presenteren, met als titel Fundamenteel. En ondanks een eerste golf van waarschuwende kritiek wordt er nog eens extra reclame voor gemaakt. Welnu, als dit echt als fundamenteel bedoeld is, als koers voor dit blad, heeft 'gereformeerd d m voortaan een andere inhoud dan 'Schrift en belijdenis'?

Ontmoeting

Ds. Van der Schee en ik hebben hierover gesproken met elkaar. En hij ontving meerdere reacties. Naar aanleiding daarvan vroeg hij ruimte om het volgende te zeggen: 'Op grond van verschillende remities moet ik constateren, dat de zaak die ik in mijn 'Hoe bedoelt u: fundament?' aan de orde heb willen stellen er niet bij gebaat is dat ik het artikel in deze vorm voorwerp van discussie laat blijven. Met het oog op de mede in de kerken, de naam en de onnaspeurlijke rijkdom van Christus, neem ik het hierbij als zodanig van tafel. Te zijner tijd hoop ik op een en ander in Bij de Tijd nog wel eens in te gaan.'

Tot zover ds. Van der Schee. Wij nemen hier broederlijk kennis van en wachten verder af.

¹ De Reformatie, 7 december 19%.
² Acta, blz. 33.
³ De Reformatie, 7 oktober 1995.

Meditatief

'En & priester zal ALLES op het altaar in rook doen opgaan'

Leviticus 1 : 9

Collectemunten

Je kunt niet met lege handen naar de kerk gaan. Daarom legt u zondagochtend het collectegeld klaar voor de kinderen, een gulden (of een collectemunt, of een bonnetje). Stel uzelf eens voor dat u vroeger in Israël leefde. Ziet u uzelf al een stier of geitebok meenemen naar de tabernakel? Je kunt niet met lege handen komen.

Jezelf geven

Eenmaal bij de tabernakel drukt je hand op de kop van de stier. Het is echt jouw eigendom, het is een offer dat je uit eigen handen aan God geeft. Je identificeert jezelf met het offer. Ik wil het geven aan God, Je zet zelf het scherpe mes in de keel van het beest. Je geeft jezelf aan God.

Wil ik het wel?

Wil ik dat? Het brandoffer is het allereerste offer. Het ligt onderop op het altaar. De rest komt er bovenop. Het brandoffer is het offer dat compleet verbrand wordt, alles is voor de HERE.

Kennelijk is dit de eerste vraag, de basisvraag voor mij: wil ik werkelijk helemaal voor Hem leven?

Ik mag van alles vragen aan Hem, ik kan Hem danken voor duizend dingen. Hij wil mijn zonden vergeven. Ook dat wordt in de taal van allerlei soorten offers tot uitdrukking gebracht. Maar waar het mee begint is: wil ik echt met Hem en

helemaal met Hem door het leven?

Jezelf over de streep trekken

Wie een stier als brandoffer brengt, weet dat dit beest helemaal in vlammen opgaat. Compleet.

Ja, dat verlangen heb ik. Om mezelf compleet aan God toa te wijzen. Met een ongedeeld hart. Daarom stel ik mezelf graag voor met zo'n stier op weg naar Gods heiligdom.

Ik merk dat het beest helemaal niet wil. Ik moet trekken. Ik trek hem naar het altaar.

Zo trek ik mezelf. Ik wil wel en ik wil ook weer nog niet helemaal. Ik trek mezelf over de streep.

Samen

In het heiligdom brandt het vuur op het brandofferaltaar voortdurend.

Het mag nooit uitgaan. De priester offert om te beginnen elke morgen een stier namens de gemeente.

Daar komt mijn persoonlijke offer bovenop. Ik ben niet de enige, gelukkig, en ook niet de eerste die naar het heiligdom gaat. Gelukkig gaan er ook anderen heen, met hun stier, of ram, of duiven. We trekken elkaar mee. We worden getrokken.

Beloven en bidden

Ik merk nog teveel halfheid in mijn eigen leven. Maar ik wil er niet in beruilen.

Een complete stier die in rook opgaat is, het is een symbool dat de werkelijke stand van zaken in mijn leven overtreft. Mijn beloften en mijn liederen zijn soms de werkelijkheid vooruit. Het voornemen is er wel, maar eerlijk gezegd zelfs

mijn voornemens zijn op het moment dat di ze uit niet eens altijd 100% gemeend.

Daarom is mijn offer tegelijk een gebed, mijn belofte tegelijk een smeekbede; laat het zo mogen worden, verenig mijn hart om uw naam te vrezen (Psalm 86).

Er waren, globaal genomen, 3 soorten slachtoffers: zondoffers, brandoffers en vredeoffers. Als je het schematisch rangschikt in een logische volgorde, zou je het zo kunnen doen:

Zondoffers spreken over verzoening = de rechtvaardiging (Leviticus 4).

Brandoffers spreken over toewijding = de heiliging (Leviticus 1).

Vredeoffers spreken over de viering = de verheerlijking (Leviticus 3).

Daarnaast had je nog de spijsoffers, die spreken over de voorzienige zorg van God (Leviticus 2).

Opvallend is het dat Leviticus niet het zondoffer maar het brandoffer voorop laat gaan.

Wandelen met God

Definitie

Wat 'kerktaal' of 'tale Kanaaëns' is weten waarschijnlijk de meeste lezers van *De Reformatie* wel te vertellen.

'Kerktaal', om het daar maar even op te houden, zou je kunnen omschrijven als het typische verschijnsel dat in bijbelvertalingen en door christenen: ouders, voorgangers, onderwijzers en anderen, sterk verouderde en/of niet (meer) gangbaar Nederlandse woorden, woordvormen en -verbindingen, zinnen, zinsconstructies etc. worden gebruikt. Hun gebruik van taal is – kort gezegd – ouderwets.

Kerktaal en buitenstaanders

Het zal, vermoed ik, bij niet veel minder lezers ook wel bekend wezen dat, als wij ouderwetse taal gebruiken, wij de expansie van het evangelie bepaald een slechte dienst bewijzen.

Alleen al omdat, door ons (s)preken in verouderde taal, andere mensen die deze taal niet (meer) kennen (en dat worden er in ons land steeds meer), worden buitengesloten van het evangelie, of op zijn minst belemmerd worden in hun toegang tot het evangelie.

En dat gevaar kon wel eens groter zijn dan wij vaak denken.

Mensen die de kerk niet (meer) van binnenuit kennen, niet met het geloof zijn groot geworden, blijken het iedere keer weer bijzonder moeilijk te hebben om alleen al te begrijpen hoe in een kerk, door christenen, het geloof verwoord wordt.

In een artikel over de middagpauzedienst gaf ds. B. Luiten nog niet zo lang geleden daaraan sprekend

voorbeeld van door.'

Dat is even verdrietig als erg!

Omdat het evangelie klip en klaar alle mensen als doelgroep heeft (Mt. 28) zou je (s)preken in kerktaal gerust een zonde tegen de heilige Geest mogen noemen.

'Zie, ik moet wederom nodig'

Kerktaal en kerk

Niet alleen extern, ook intern kan het spreken in kerktaal aanzienlijke nadelige effecten opleveren.

Het grootste daarvan is waarschijnlijk het gewenningseffect.

In kerktaal (s)preken of schrijven brengt namelijk als risico met zich mee dat wij aan de boodschap van het evangelie gewend raken. We herkennen door de bekende woorden en loopjes, de geijkte standaardzinnen, de vaststaande uitdrukkingen en het bekende zinsritme de bekende boodschap.

Maar juist door het op de klank en op het ritme af herkennen, worden we tegelijk verhinderd in het weer opnieuw kennisnemen en in ons op-

nemen van de blijde boodschap!

De communicatiewetenschappen hebben ons inmiddels wel geleerd in hoe sterke mate gewenning het overkomen van een boodschap in de weg kan staan.

Hier ligt naar mijn mening ook een belangrijk deel van het succes van sprekers/schrijvers als Harry Kri-tert en Nico ter Linden. Afgezien van de inhoud van wat ze zeggen/schrijven, valt hun manier van spreken/schrijven op- en spreekt aan door eigentijds, begrijpelijken creatief taalgebruik.

Kerktaal en jeugd

Binnen de kerk is er een categorie leden, die het in het bijzonder door het gebruik van kerktaal moeilijk wordt gemaakt.

Daar zijn de jongeren.

Bij hen kan het gebruik van 'kerktaal' twee soorten reacties oproepen.

Aan de ene kant merk je dat jongeren soms klakkeloos hebben overgenomen en overnemen van wat hun gezegd, maar door hen niet begrepen is. Met als resultaat dat men wel de woorden kent, bijvoorbeeld 'lankmoedigheid', 'barmhartigheid' of 'nauwver', maar bij navraag zelf niet-of nauwelijks in staat is om aan te geven wat die woorden betekenen.

Daarnaast kan er ook een reactie van vervreemding ontstaan. (S)preken en/of schrijven in kerktaal kan jongeren onbewust een gevoel bezorgen van afstand tot datgene wat gezegd of geschreven wordt, een gevoel van niet bij die groep horen waar zo geschreven of gesproken wordt, je daar niet thuis voelen.

Met als dreigend gevaar dat ze het ergens anders gaan zoeken (en vin-

den) of op den duur geleidelijk van het evangelie zelf vervreemden.

Kerktaal niet overdrijven

Volgens sommige mensen loopt het met het schrijven en (s)preken in kerktaal niet zo'n vaart. 'Als de jeugd maar een beetje moeite doet, dan kunnen ze best begrijpen wat er in de kerk gezegd wordt' luidt hun reactie. En: 'moet je eens naar die computerspelletjes kijken die ze tegenwoordig allemaal hebben, daarin wemelt het van de vreemde en moeilijke woorden en die kennen ze zo'. Je kunt je bij die reactie best wel iets voorstellen.

Je mag van jonge mensen ook best wat inspanning vragen als het gaat om het evangelie.

Toch denk ik dat mensen, als ze zo'n vergelijking maken, de zaak waar het hier om gaat niet helemaal recht doen.

Bepaalde vreemde en moeilijke woorden bij het gebruik van computerspelletjes zijn nodig om toegang te krijgen tot de wereld die op een beeldscherm wordt geprojecteerd.

Woorden vormen dan niet meer dan het middel om tot het beeld te komen. Taal is in een dergelijke gevisualiseerde context van ondergeschikt belang.

Maar als het gaat om het geloof dan is het precies omgekeerd. Valt er in het geloof al iets te zien dan dient dat met name als bevestiging van het geschreven en/of gesproken woord (vgl. vr. ant. 67 Heid. Cat.).

Als het gaat om geloof dan staat juist het woord centraal! Denk aan Rom. 10 : 17: 'het geloof is uit het horen'. Dat maakt daarom taai voor christenen, die de fakkel van het geloof graag door de jongere generatie zien overgenomen – ouders, voorgangers, onderwijzers en wie niet? –, van zo groot belang. En is het gebruik van kerktaal – juist als het gaat om jongeren – bepaald niet zonder gevaar.

Het voorkomen van kerktaal

(S)preken we veel in kerktaal en hebben jongeren echt moeite met het taalgebruik in en rond de kerk? Ik zal zeker niet ontkennen dat er vandaag de dag heel anders gepreekt (om een voorbeeld te noemen) wordt dan vroeger. En dat heel wat predikanten hun best doen, om zo duidelijk mogelijk te spreken. En gelukkig maar. Toch is het schrijven en (s)preken in kerktaal – ik merk dat ook bij mezelf – een voortdurend gevaar. Vooral als je het druk hebt en minder tijd beschikbaar voor preken als je wel soms zou willen of ergens niet helemaal uit bent. De voorbeelden die K. Schilder ooit eens heeft genoemd, klinken mij ook vandaag via preek en kerkboek nog regelmatig in de oren: 'ouden van dagen', 'toebereid', 'nederdalende', 'heiliger der heiligen', 'verheft uw harten', 'onze zielen', 'dienstmaagd', 'krankheid', 'geschieden', 'in den beginne', 'van nature', 'om zijns naams wil', 'vrije genade', 'het soevereine welbehagen', 'de oude palen', 'door recht verlost', 'wereldling', 'eigen-gerechtigheid', 'geliefden', 'heilbergerig opgaan naar Gods huis...' ² In een nog niet eens zo lang geleden gepubliceerde preek, kwam ik bijvoorbeeld woorden tegen als: 'heilsweg van het sola gratia', 'de ijzige kou van een verzondigd bestaan', 'verkocht onder de zone', 'humanisme', 'beschaafde vorming en moraalfilosofie', 'zondeloze rest', 'menselijke religiositeit', 'Gods genudewil', 'tot het heil omhoog heffen', 'verdoemt', 'slavernij van vrome zelfprestatie', 'oude verdienste-schema', 'veelvoud van levensontwerpen', 'paradijzen van menselijkheid', 'anti-reformatorsche wereld' en 'me afscheuren van mezelf. Of kerktaal voorkomt!

Het voorkómen van kerktaal

Om kerktaal te voorkómen zou het goed zijn om je als kerk, ouder, pre-

dikant, onderwijzer, je telkens weer te bevragen en te laten bevragen op het gebruik ervan. Je zou bijvoorbeeld als collega-predikanten een keer je werkbespreking kunnen gebruiken om elkaars preken specifiek op kerktaal te screenen. Dat zou wel eens meer kunnen opleveren dan je denkt. Je zou als kerkenraad een of twee keer per jaar preekbespreking met jongeren kunnen houden om goed op de hoogte te blijven hoe jouw preken bij hen aankomen en opgepikt worden. Je zou als ouder/onderwijzer/predikant, als het gaat om kerktaal, jezelf eens kunnen bevragen: als jij het hebt over een 'barmhartig God' kun je dan voor jezelf aangeven wat dat betekent en weten je kinderen/leerlingen/catechisanten dat ook?

Zijn zulke 'christelijke kernwoorden' nog wel jouw woorden? Allemaal manieren om het gebruik van kerktaal te voorkómen.

En in de kerk taal te gebruiken die iedereen kent en aanspreekt:

'Ze lokt die binnen zijn, maar ook die buiten zijn. Hoe vaak hebben we 't ook al weer opgedreund: de wateren, die &n bodem der zee bedekken – de aarde vol van de kennis des Heeren?

Uw taal, o kerk, zal uitmaken, & ge dat meent'. ³

¹ De Reformatie 72 (1996), 181

² Kerktaal en leven, Amsterdam 1923, p. 81vv; 11.

³ Kerktaal en leven, p. 172.

Achtergronden

Wij maken in *dit* artikel een paar slot-opmerkingen, die bedoelen de 'moraal van het verhaal' over de 'evangelicals' en hun voorlichting omtrent de kerk te formuleren.

Wij zijn deze korte reeks begonnen met een artikel over 'evangelische dogmatiek'. Het is ons inmiddels duidelijk geworden dat het hier, in meer dan één opzicht, een 'dogmatiek zonder dogma' betreft: de *confessionele* kerkelijke uitspraken uit de tijd van de Reformatie zijn *blijkbaar* buiten gebruik en buiten de oordeelsvorming.

Nu resteert voor ons nog één vraag: wat betekent deze gang van zaken voor ons?

Een aangevochten belijdenis

Het was de overtuiging van Luther en Calvijn, dat zij niet als stichters van een 'nieuwe kerk' beschouwd konden worden. Hun levensstrijd was gericht op de *continuering* van Christus' kerk. De nieuwlichter had zijn domicilie in Rome. Hij was dan ook de gevaarlijkste vijand van de kerk, om niet te zeggen: de antichrist.

Deze overtuiging omtrent de continuïteit van de kerk ondanks het woeden van de hele wereld (Ps. 46 : 6/7; ML 16 : 18; denk aan het Lutherlied) is een *wezenlijk* deel van de erfenis van de Reformatie. Ook de evangelische voorlichting zal dat niet kunnen ontkennen.

Ten aanzien van de eigenschappen van de kerk (eenheid, heiligheid, katholiciteit, apostoliciteit) heeft de Nederlandse Geloofsbelijdenis –

afkomstig uit de school van Calvijn – de continuïteit met de oude kerk op allerlei wijze gedocumenteerd, met name ook in de artikelen 27 tot 32. Er is geen sprake van, dat deze gereformeerde geloofsbelijdenis zich hier schuldig heeft gemaakt aan het opblazen van secundaire kwesties of zich vertild heeft aan het zinloze w hopeloze karwei van 'overorganisatie', waarover McGrath op een bepaald moment (*Future* 77) meent te moeten spreken.

De inhoud van de artikelen 28 en 29 NGB willen ons behulpzaam zijn om te blijven bij de unieke kerk van Christus, in artikel 27 beliden.

Nu is deze strekking van het spreken van de NGB aan alle kanten aangevochten, ook in de gereformeerde kerken. Wij denken aan het *beschadigende* spreken van H. Ba-

vinck, die als zijn mening te kennen gaf, dat sinds de kerkreformatie van de zestiende eeuw 'ketterij' een 'zwevend begrip' was geworden¹ en dat het onderscheid tussen ware en valse kerk een 'belangrijke wijziging' onderging.

'Aan de ene zijde moest men toegeven, dat een ware kerk in absolute zin hier op aarde onmogelijk is; en er is geen enkele kerk, die volstrekt en in alle delen, in leer en leven, in bediening van woord en sacrament aan de eis Gods beantwoordt. En aan de andere kant werd het duidelijk, dat er ook een valse kerk in absolute zin niet bestaan kan, wijl zij dan geen kerk meer ware; al was Rome een valse kerk, in zover zij pauselijk was, er waren toch nog vele overblijfselen van de ware kerk in.'²

Sindsdien is Bavinck geheel op het spoor van de pluriformiteitstheorie van A. Kuyper overgestapt. Juist de hulp die artikel 29 wil bieden om de weg van en naar de kerk te vinden in de verwarring van de tijden, werd op deze manier buiten werking gesteld. Want als er dan in volstrekte of absolute zin geen ware en geen valse kerken meer zijn, is het spreken van artikel 29 NGB 'spel en tijdverdrijf' geworden. Dat is de prijs die Bavinck wilde betalen en het gereformeerde volk wilde laten betalen, kennelijk uit vrees voor labadistisch of radicaal-piëtistisch drijven.³

Bij die prijs was inbegrepen het prijsgeven van de grondovertuiging van de Afscheiding van 1834.

Inmiddels hebben wij de stom van Karl Barth h o m razen door Europa. Ook bij Barth blijft er weinig heel van het spreken van de NGB

over het onderscheid tussen **ware** en **valse** kerk.

Feitelijk is de ware kerk, inclusief de 'ware leer' van de kerk, een 'eschatologisch gebeuren', dat **alleen** door God **te** voorschijn geroepen kan worden.

En **wat** 'eschatologisch' is, is – **ze-ker** bij Barth – onttrokken aan de tijd en kan geen rol meer spelen in de wirwar van onze geschiedenis. Wat **Bavinck** niet meer *durfde zeggen*, mochten wij van Barth niet langer *zeggen*, nl. het spreken over de kenmerken van de **ware kerk**.

*Zie K.D. I/2, 852, 856, 859; IV/1, 772 vv., 791 vv.; IV/2, 699-703. Zie ook de relativering van het onderscheid tussen ware en valse kerk in Credo. Die Hauptprobleme der Dogmatik dargestellt im Anschluss an das Apostolische Dogmatik im Grundriss, Zürich 1947, 166-169; vgl. ook K.H. Miskotte, De apostolische geloofsbelijdenis (vertaling en bewerking van Credo), Nijkerk 1935, 340, noot 24. Zie ook het h e k van Karl Barth over de Schotse Geloofsbelijdenis: Gotteserkenntnis und Gottesdienst nach reformatorischer Lehre, Zollikon 1938, 166-173. Dus **verklaarde** iemand als W. Kreck, dat de kenmerken van de kerk 'eschatologisch' beschouwd moeten worden (Tradition und Verantwortung, Neukirchen 1974, 54 en kwam H.W. Ros-souw in een feestbundel voor G.C. Berkouwer **pardoes verklaren**, dat het **onderscheid tussen ware en valse kerk** 'eschatologisch' is (J.T. Bakker e.a. (red.), Septuagesimo Anno (Feestbundel voor G.C. Berkouwer) Kampen 1973, 206.*

Op deze en soortgelijke wijze is de gereformeerde belijdenis van binnenuit en van buitenaf **aangevochten**, resp. afgebroken. Het is deze situatie, waarin wij **worden** geconfronteerd met de poging van **evangelische** zijde om herbouw te plegen op het terrein van de **afbraak**. En dat **alles** onder de pretentie, dat men als 'erfgenaam **van** de Reformatie' zichzelf mag aandienen! Gelet op deze ontwikkeling **moeten** wij als gereformeerde belijders **een**

heldere reactie bepalen op de **ontwikkelingen** op en rondom het 'gereformeerde erf'.

Wij moeten de aangenomen confessie met elkaar **zodanig** leren lezen en herlezen, dat wij de echte, oorspronkelijke zin en kracht daarvan ons (voor 't eerst of voor de zoveelste keer) eigen maken.

Dat is niet **een** oproep tot een extreem, fanatiek of absolutistisch hanteren van de confessie. Evenmin een oproep tot het **negeren van concrete kerkelijke ontwikkelingen** rondom of in eigen **midden**, die **kennelijk** door de confessie niet zijn voorzien resp. niet konden worden voorzien.⁴

Het gaat ons om de schriftuurlijke wijsheid, die ons in **deze** artikelen van de NGB door ons **voorgeslacht** is overgeleverd, met name door de 'oecumenische' Calvijn.

Tegelijk **kunnen** wij onszelf en elkaar tot **een verwante opdracht verplichten**: nagaan of **wij** terwille van onszelf en onze kinderen verplicht **zijn** de zaken, vragen en **verantwoordelijkheden van** het heden in nog duidelijker bewoordingen te formuleren dan in de taal van vier eeuwen geleden ons is voorgezegd.

Zouden wij ten aanzien van deze duidelijke **verplichtingen** nalatig zijn, dan zal het Amerikaanse **evangelische** denominatie-denken ons confessionele denken en spreken volledig onder de voet lopen. Men behoeft geen profeet te zijn om deze ontwikkeling te voorzien. Deze **ontwikkeling** zal ons bepaald niet voorbijgaan. Evenmin zal dat het geval zijn bij de **Christelijke** Gereformeerde Kerken en bij de Gereformeerde **Bond**. Ook zij komen de woorden over het 'zich afscheiden' tegen in artikel 28 NGB.

De tijd is aangebroken **waarin** wij allen **getoetst** worden op de vraag, wat onze trouw aan de **hooggeroemde 'aloude' gereformeerde** confessie in de praktijk waard is. De evangelische **pijnstillers** zijn reeds lang in omloop. En deze **circulatie** trekt **zich niets aan** van onze grote woorden tijdens **onze con-**

ferenties en samenspraken.

Alleen goede, gerichte voorlichting en regelmatige onderwijzing brengen hier echt hulp, dat is: hulp die zich aan onze kinderen laat doorgeven.

¹ Gereformeerde dogmatiek, 1930, IV, 204.

In 1888 sprak Bavinck soortgelijke woorden, zie *De katholiciteit van het christendom en de kerk*, 2e dr., Kampen 1968, (ed. G. Puchinger), 27.

² G.D. IV, 300.

³ G.D., N, 299, 300; Kath., 35.

⁴ Wij mogen hier wel verwijzen naar de artikelen in dit blad (maart 1995), jrg. 70, no. 23-26, 28.

O opvoeding en onderwijs

Hei is zaterdagmorgen. Dat is voor gezin Vlijtig de uitslaapmorgen. En je gunt het jezelf en je kinderen die de andere dagen zo vroeg op moeten staan van harte. In werkelijkheid is het onrustiger dan je van zo'n uitslaapmorgen zou verwachten. De een heeft een krantenwijk en staat om half zes op. Hij duikt om zeven uur moe zijn bed weer in. De volgende moet om kwart voor negen naar het voetballen. De oudste dochter van twaalf gaat om negen uur naar de gymclub. De wat jongere kinderen sluipen zuchtjes voor pa en ma de trap af en kijken naar Telekids. Moeder heeft vrijdagavond zorgzaam de tafel gedekt. Wie dat wil, kan dan wat van zijn gading nemen. Van een gezamenlijke maaltijd is geen sprake. En hoe zit het met het bijbellezen en het gebed aan het begin van deze vrije dag?

Het is maandagmorgen zeven uur bij de familie Vlijtig. Jaap is alweer om half zes opgestaan voor zijn krantenwijk. Hij is inmiddels zijn bed weer ingedoken, want 'hij heeft de eerste drie uur vrij'. De wekker is om kwart voor zeven afgelopen. Pa loopt al wat gestresst heen en weer. Hij wil de trein van half acht hebben. De jongere kinderen zijn nog druk bezig zich aan te kleden. Moeder vlecht de staart van haar oudste dochter. Om tien over zeven zit de familie aan tafel. De spanning is voelbaar, want pa moet op tijd weg. Niet alleen de maaltijd, maar zeker ook de dagopening staat onder zware druk. En als blijkt dat Eveline is vergeten thee te zetten is de boot helemaal aan. Voor het samen geduldig en vredig luisteren naar Gods Woord, het belangrijke startpunt van de dag, komt zo weinig terecht.

Tijdgebrek

Misschien zijn dit min of meer herkenbare gezinssituaties. Het feit dat ik ze zo maar bedenken kan zegt wellicht genoeg over m'n eigen situatie.

We zijn allemaal zo ongelooflijk druk. Door de week en op zaterdag. We zeggen dat ook vaak tegen elkaar en we zuchten daar dan diep bij, we gaan vervolgens weer over tot de orde van de dag. En alles

blijft zoals het was.

De maatschappij vraagt ook veel van de mens. De werkdruk wordt door menig bedrijf fors opgevoerd. Ook de kerk vraagt de nodige inzet: verenigingswerk, voor een aantal mensen ook het kerkeraadswerk, de catechisatie. We vinden bovendien dat onze kinderen voor hun vorming 'overal' aan mee moeten doen: muziekles, de gymclub, voetbal, het zangkoor enzovoorts. Het meest trieste is wel dat we bij

nader inzien moeten constateren dat we ons ook wel erg laten opjuten. Want wat moet er nu eigenlijk? Of willen we het zelf allemaal zo graag...

Opdracht

Midden in onze turbo-tijd staat daar de opdracht uit Deuteronomium 6. Als een rots in die om ons heen kolkende wereldzee. Daar staat – met eigen woorden gezegd –: 'Praat

over de machtige daden van de Here met je kinderen als je ontbijt, als je wandelt, als je autorijdt, als je je warme maaltijd eet en als je ze naar bed brengt.'

Een overduidelijke opdracht. En als ik mijn invulling naast de opdracht leg, dan kom ik er vaak bij lange na niet aan toe.

Nu is deze vaststelling niet bedoeld om voor de zoveelste keer 'kopje onder' geduwd te worden in het schuldgevoel. Dit artikel is positief bedoeld.

Wat moet nu eigenlijk, of willen we hetzelfde allemaal zo graag?

Is er in alle redelijkheid wat aan die opdracht uit Deuteronomium te doen? Is het haalbaar? Is er een 'bereikbare' oplossing voor?

Je kunt daar twee vragen bij stellen: De eerste is: Ben ik wel zo vol van die wonderen van de Here, zodat ik daar ook werkelijk met mijn kinderen over wil en kan spreken? Of speelt mijn carrière de hoofdrol in mijn bovenkamer? De tweede vraag die hierbijaansluit: Houden we er bij onze tijdsindeling wel voldoende rekening mee tijd in te ruimen voor het luisteren naar en spreken met onze God?

Laten we deze vragen nu eens heel serieus in behandeling nemen als vader en moeder, of als alleenstaande met een goede vriend of kennis.

Praat er eens met elkaar over: als je na een drukke dag nog even in de

krant of achter de tv zou willen duiden. Stel deze vragen maar heel gewoon concreet aan elkaar. En als je tot de conclusie komt: Er is bij ons te weinig aandacht voor het bezig zijn met de grote daden van onze God, spreek dan vervolgens af dat je het zult aanpakken. En stel dat niet uit, maar begin er morgen al mee. Want de opdracht van Deuteronomium 6 staat als een huis! En in de Bijbel wordt ons bij herhaling getekend, welke kant het opgaat als je niet regelmatig volgegoten wordt met de liefde van God. Je

raakt je God kwijt. En dat is erger dan een dag zonder thee op pad. In het vervolg van dit artikel wil ik met u meedenken aan mogelijke praktische oplossingen voor dit probleem.

Echt zijn

Het kan zijn dat je zelf met je geloof op dit moment wat in 'een dip' zit. Je voelt je zelf zo vlak. Of je zit vol twijfel. Dan is het moeilijk om vanuit je hart over de grote daden van de Here met je kinderen te spreken. In die situatie kan het heel positief werken als je daar met el-

kaar over praat. Als ouders of als alleenstaande met een vertrouwde kennis. Je kunt elkaar dan bemoedigen. En voor elkaar bidden.

Overigens, ouders brengen hun kind heus niet in verwarring als ze vertelt dat vader en moeder ook niet altijd op de toppen van hun geloof verkeren. 'Soms is pappa m gewend aan al die wonderen van God, dat hij ze gewoon niet meer ziet. Dan lijkt God zo ver weg.' Je hoeft je niet vromer voor te doen dan je bent. Je brengt je kinderen zo echt niet in een crisis. Je kinderen voelen het namelijk wel feilloos aan of je 'echt' bent of niet. Door er zo open met je kinderen over te praten leer je ze dat het geloof niet alleen een zaak van de toppen is.

Houden wij met onze tijdsindeling wel voldoende rekening voor het luisteren naar en spreken met onze God?

Vorbereiding

Een goede voorbereiding voor het lezen en bidden in een gezin aan tafel tref je door persoonlijke bijbelstudie. Dat zouden in een gezin vader en moeder samen elke avond als dagsluiting kunnen doen. Je leest samen een stukje uit de bijbel of uit een boek met bijbeluitleg. Dat zou overigens hetzelfde bijbel-

gedeelte kunnen zijn wat je de volgende dag ook aan tafel wilt gaan lezen. Je praat er na het lezen samen over wat dit bijbelgedeelte voor jezelf betekent. Tenslotte buig je de knieën Hetzij voor een gezamenlijk gebed of voor een persoonlijk contact met de Here God.

Je hoeft je niet vromer voor te doen dan je bent

Praktische tips

Wat voor praktische maatregelen zou je kunnen nemen om het bijbel-lezen een bredere plaats te geven in je gezin?

In de eerste plaats is het goed om de afspraak te maken dat je voor het bijbel-lezen in je gezin echt tijd gaat reserveren. Bijvoorbeeld door eerder op te staan. Dat kan een hele inspanning zijn, maar je doet dat uiteindelijk ook niet voor iets onnozels. Als je het moest van je baas zou je dat ook doen. Waarom zou je de inspanning dan niet plegen voor het beter leren kennen van onze allerhoogste Baas. Als je bijvoorbeeld een kwartier eerder opstaat om tijd te scheppen voor de dagopening, ben je al aardig lang bezig. En dan te bedenken dat een kwartier slechts iets meer dan 1% van een dag is.

* Het Woord van God vraagt om rust en aandacht. Je hoeft geen ellenlange gedeelten te lezen. Soms kan een enkel bijbelvers al zoveel stof tot nadenken geven. Dat vraagt om wat tijd. Je hebt dan met name met oudere kinderen de ruimte om wat vragen te stellen, bijvoorbeeld: Wat zou de Here ons hiermee willen zeggen? Wat staat daar nu eigenlijk precies? Wie zegt dat? Wat voor zaken staan er in de tekst die we kunnen gebruiken voor ons gebed?

* Straal dit mede door je eigen houding naar de kinderen uit:

Zonder God op pad, dat kan **ge-
woon** niet. Dat geldt dus ook
voor jou als vader als je eens
wat vroeger weg moet. **Nie-**
mand de deur uit zonder eerst
in contact te **zijn** geweest **met**
onze Hemelse Vader.

* Als je gezin – door de vrije
uren – niet tegelijkertijd aan ta-
fel zit, **geef** dan de Bijbel een
vaste plaats op de tafel. Dege-
nen **die** later opstaan **kunnen**
hem dan zo pakken. Leg er dan
een briefje bij met wat de **ande-**
ren die morgen gelezen **hebben**.

* Als er in het **gezin** in het **alge-**
meen weinig gelegenheid is om
samen de dag te beginnen dan
kan het volgende idee **voor een**
gezin met **wat** oudere kinderen
ook een goede alternatief zijn:
's Avonds voor het slapen gaan
schrijf je als ouders voor elk
kind en **voor jezelf** dezelfde bij-
beltekst op een papiertje. Je legt
dat papiertje naast de **ontbijtbor-**
den. Je spreekt **samen** af dat ie-
dereen die tekst 's morgens zal
lezen en overdenken. Je kunt
daarbij een **aantal** vaste vragen
afspreken: Wat betekent die
tekst? Wie zegt het? Welke
boodschap zit er in? Biedt deze
tekst **ook** iets om voor te bid-
den? Die dagtekst gaat vervol-
gens de **broekzak** of de brood-
trommel in. En overdag **kom** je
hem vanzelf **weer** tegen. En dan
denk je er weer **over** na. Bij de
avondmaaltijd bespreek je ver-
volgens wat je met die tekst ge-
daan hebt. **Hoe** die tekst in je
dagelijks leven heeft gefunctio-
neerd.

Deze vorm van bijbelstudie is heel
praktisch en geeft aan **Gods** Woord
een duidelijke plaats in je dagelijks
leven.

*Een kwartier eerder opstaan
om de rust te hebben voor
het bijbellezen aan tafel is
slecht 1 % van de dag.*

Bijbelrooster

Hoewel we als ouderen meestal
van jongsaf aan **min** of meer aan
bijbelstudie hebben gedaan, vinden
we het toch **moeilijk** om een goed
bijbelrooster voor het **gezin** op te
stellen. Velen zijn gewend de Bij-
bel **van** voor naar achter door te le-
zen. En als je dan eenmaal Openba-
ringen door **bent**, begin je weer bij
Genesis. Dat wordt dan rond de
christelijke feestdagen **onderbro-**
ken door over de **heilsfeiten** te le-
zen.

De dagtekst mee in de broodtrommel of de broekzak.

Via de uitgeverwereld zijn er ge-
lukkig een aantal hulpmiddelen op
de **markt** gebracht: de **zogenaamde**
bijbelse **dagboeken**. Het nadeel
daarvan is echter **dat** velen **wel** het
dagboek lezen, maar niet meer het
bijbehorende **bijbelgedeelte**. En dat
was nu ook weer niet de bedoeling.
Een eenvoudige manier om voor je
zelf een soort **bijbelrooster** te **ont-**
wikkelen is de **volgende**: Je richt je
dan op het rooster **van** de de cate-
chismuspreken uit de kerkdienst.
Bijvoorbeeld als er zondags is ge-
preekt over **Catechismuszondag 5**,
dan lees je in de week daarna aan
tafel de **teksten** die je onder de **vra-**
gen en antwoorden in de catechis-
mus kunt **vinden**. Je kunt er voor
kiezen om de bijbelgedeelten **daar-**
omheen wat **ruimer** te nemen, dom
wat meer **verzen** te lezen. Het **ge-**
noemde vers komt dan wat duidelij-
ker in de **context** te staan. Je **kunt**
het gedeelte **van** de Catechismus
wat erbij hoort er **ook** echt bij le-
zen. Het geheel geeft tevens aanlei-
ding om nog eens wat zaken uit de
preek boven **tafel** te halen.
Se kunt op dezelfde manier ook
naar de **zondag** toe lezen. Je neemt
dan de catechismus die de **komen-**
de zondag aan de **beurt** is. Je richt
je dan alvast op de zondagse ere-
dienst.
Het maakt natuurlijk groot verschil

welke leeftijdsgroepen er aan tafel
zitten. Heb je **alleen** met **oudere**
kinderen te maken, dan zal het alle-
maal wat anders toegaan, dan wan-
neer er ook kleintjes bij **zijn**. Dan
neem je bijvoorbeeld 's morgens
de kinderbijbel en 's **avonds** de **ge-**
wone Bijbel.

In het algemeen zou ik willen **zeg-**
gen: maak voor groot en klein het
bijbellezen functioneel. Het is geen
godsdienstplichtzijn die je **gauw**
even kunt afraffelen. Het is iets om
ernst mee te maken. Het maakt je
leven zo veel rijker.

Bijbellezen is luisteren naar de al-
lerhoogste Koning. Dat betekent
dat je eerbied eist. En als je kleintje
erg **onrustig** is, neem hem **of** haar
dan op **schoot**. Dat **kan** soms rust-
gevend werken.

Gebruik het lezen van de Bijbel in
eik geval niet om het daardoor stil
te krijgen aan tafel. Het is precies
andersom: Eerst zorg je voor **een**
moment van stilte en eerbied, je
richt je op God en pas **daarna** laat
je Zijn Woord horen.

***Maak voor groot en klein het
bijbellezen functioneler door
er aan tafel over te praten.***

Tenslotte

Bijbellezen is niet een godsdien-
tische gewoonte, waarmee je zegel-
tjes voor de hemelse toegangskaart
spaart. **Ons** lezen van Gods **woord**
is er juist om ons ervan te overtui-
gen: De **hemelpoort** staat open
voor jou. Hoor maar, lees maar!
Zo krijgen Gods grote daden steeds
meer **plaats** in ons dagelijkse leven.
Toen God het bevel gaf ze **dage-**
lijks te vertellen had Hij het goede
met ons en **onze** kinderen **voor**.
Dat verdient al **onze** aandacht. Het
heeft de hoogste prioriteit. Wellicht
helpt het bovenstaande mee er een
invulling **aan** te geven.

M

meegelezen

Geestelijke verschraling

Prof. W. van 't Spijker nam onlangs afscheid als hoogleraar in Apeldoorn. Constantijn Geluk interviewde hem voor *Koers*. Veel vragen gaan over geloofsbeleving en spiritualiteit. Van 't Spijker toont zich nogal gereserveerd; het 'hijgen naar ervaringen' trekt hem niet w.

Is dat 'hijgen naar ervaringen' ook iets dat veel voorkomt bij mensen in de gereformeerde gezindte?

"Jazeker. Er is in de gereformeerde gezindte namelijk een groot gevoel van onbehagen op dit moment. Veel mensen lopen over platgetreden paden en komen tot de conclusie dat die weg niet meer voldoet. Er is geestelijk een zekere schraalheid; een armoede die mijns inziens te verklaren is doordat iedereen van de grote koek van de welvaart toch iets mee wil pikken, hetgeen een verschraling bewerkstelligt."

"Tegelijkertijd is er de opkomst van de grote evangelicale beweging, die voord jongeren aanspreekt en die veel kerkelijke, geestelijke en dogmatische onzekerheid in de hand werkt. Het gevolg is dat iedereen vandaag om een reveil roept. Ik vind dat vaak een goedkoop roep. Als je alleen maar roept dat er een reveil moet komen, vergeet je dat wij ook de handen uit de mouwen moeten steken. Je moet je niet verschuilen achter de Heilige Geest."

Maar er zijn ook mensen die intens naar een reveil verlangen.

"Natuurlijk. Als zij verlangen naar een opleving van het persoonlijke geestelijke leven, praat je over iets heel anders dan wanneer dit verlan-

gen zich toespitst op de grote gebeurtenissen. In zo'n geval grijp je zeker niet te hoog. Want ook de reveil-mens moet puur van genade leven. En als God niet meer genade aan je kwijt wil, moet je daar genoeg mee nemen. Het gaat namelijk niet om de hoeveelheid, maar om de echtheid van de genade. Het gevaar bij het roepen om een reveil is dat je de betekenis van de rechtvaardiging door het geloof uit het oog verliest. Want als God tegen je zegt dat je er mag wezen, dan is dat ook zo. Waarom zou je dan nog blijven zoeken naar allerlei ervaringen? Het leven is maar eenvoudig; we moeten het niet zo moeilijk maken."

(...)

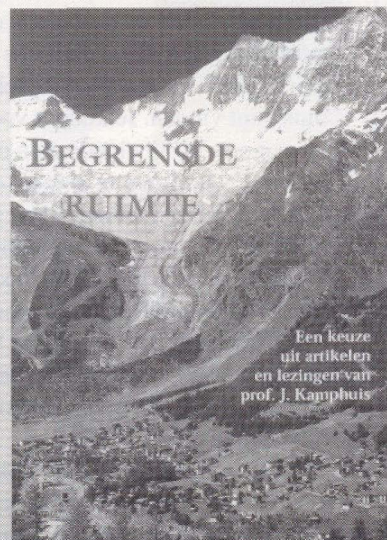
Hebben veel reformatorische jongeren volgens u een authentiek ge-

loof?

"Ik denk het wel, mam ik denk ook dat veel jongeren op zoek zijn naar een authentiek geloof, net zoals dat met iedere generatie het geval is geweest. Iedere generatie ontvangt van de vorige generatie datgene wat in de traditie tot ons gekomen is en wat doorgegeven wordt. En dan zijn er mensen die alleen aan de traditie – de waterleiding – genoeg hebben, zonder te vragen naar het water dat erin zit. Iedere generatie moet weer leren om datgene wat in die traditie getrudeerd wordt, werkelijk op te pakken."

Is de spiritualiteit van de gelovige reformatorische jongeren opgewekt door de gereformeerde traditie of door het snoepen van evangelisch lekkers?

BEGRENSDE RUIMTE

Een keuze uit artikelen en lezingen van prof. J. Kamphuis Samengesteld ter gelegenheid van zijn 75e verjaardag

Onder redactie van H.J. Bolten en J.J.C. Dee

Verkrijgbaar bij de boekhandel
416 pag., ing. f 39,50

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.
Postbus 25, 4460 AA Goes, tel. 0113-215591

"Dat laatste zou **best eens** zo kunnen **zijn**. Veel jongeren **gaan** bij **wijze** van spreken op zaterdag naar **een EO-dag**, om **een** dag later weer in de gedragen sfeer **van** de kerk te verkeren. Ik denk dat bij **deze** jongeren de vraag naar boven komt hoe zij op zondag hetzelfde **kunnen** beleven **als wat ze een dag eerder** ervaren hebben. Maar ik weet niet of ze buiten de **kerk** opdoen **wat** hun hart zoekt, of dat dit op een of andere manier **toch** overhandig wordt in hun eigen traditie. De **Geest** werkt op een wonderlijke wijze. Hij gebruikt alles en schakelt alles in. Het is **wél** mijn overtuiging dat datgene wat ze vinden **in** die evangelische traditie ook **wezenlijk** aanwezig is in de gereformeerde traditie, die alleen **gevitaliseerd** moet **worden**. En dat gebeurt langzamerhand gelukkig **ook**."

"Eigenlijk zou er van een wederzijdse **beïnvloeding** sprake moeten zijn. In de **kerk** zou plaats moeten zijn voor de overgave, tot in de expressie toe. Anderzijds zouden deze jongeren **ook** iets moeten hebben van het gereformeerde bestand, dat bijvoorbeeld in de leer van het verbond naar voren komt."

Luisterend bijbellezen

Als je de Bijbel leest, kun je op **twee** manieren bezig zijn. Je kunt goed **kij**ken naar wat er staat en bijvoorbeeld met behulp van **verwijsteksten** opzoeken **wat** de **HERE** op andere plaatsen daarover zegt. Je kunt ook je zonder meer openstellen voor de boodschap en voor de stem van **de HERE** die in dat Woord tot je spreekt. Als het goed is, staan deze **verschillende** manieren van bijbellezen in dienst van elkaar. In *Opbouw* van 24 januari schreef dr. A. **vander Dussen** **over meditatief bijbellezen**:

Niet over jezelf heen springen
Dat betekent niet dat **een mens** die Gods woord overpeinst uit zichzelf stapt, en **zijn** eigen gedachten en gevoelens probeert uit te **schake**len. Kenmerkend voor **zo'n** stil mo-

ment van **ontmoeting** met God is **immers**, dat je jezelf niet ontloopt, maar **voor** zijn aangezicht gaat staan zoals je bent. Wie luistert naar God, richt zich niet op **onpersoonlijke informatie** die buiten hem of haar omgaat, maar **verwacht** een boodschap te ontvangen die voor hem of haar persoonlijk van belang is. Zo onderscheidt het 'meditatief' **bijbellezen** zich van **een** louter rationele ontleding van een tekst. Bij dat laatste blijft de persoon van de lezer buiten beeld. Woorden en zinnen **worden** **verklaard**, de samenhang met andere **bijbelgedeeltes** wordt **nagegaan**; de bedoeling van de schrijver wordt gereconstrueerd en zo mogelijk

wordt licht geworpen op de situatie waarin zijn eerste lezers zich **bevonden**. Dat alles is heel nuttig om bijbelwoorden te **begrijpen**. Maar zolang de huidige lezer over **zichzelf** heen springt, houdt zijn **bezigzijn** met de tekst iets vlaks, iets koels. Daarom **ervaren** deelnemers **aan een bijbelkring** het vaak als onbevredigend, wanneer er niet meer wordt **gedaan** dan driftig **discussieren** over de juiste **betekenis** van **een bijbelgedeelte**. Zij verlangen **naar een persoonlijker** proces **waarin** **onthuld** wordt **hoe** de desbetreffende bijbelwoorden op **henzelf** slaan. **Zo is er dan ook** een nieuwe **trend** in bijbelstudieclubs waar te nemen: **gedetailleerd onderzoek**

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- of andere

schade dreigt, is het maar het beste als uw kerkelijke eigendommen bij Donatus zijn verzekerd. Gewoon, omdat Donatus in de praktijk bewijst er te zijn wanneer Donatus het meeste nodig is! Bij calamiteiten van welke omvang en aard dan ook. Op basis van op maat gesneden voorwaarden.

50% premiererestitutie

Bovendien is kiezen voor Donatus kiezen voor verantwoorde bestedingen. Jaarlijks wordt de winst van Donatus in de vorm van premiererestitutie terug betaald. In de afgelopen 10 jaar bedroeg deze premiererestitutie gemiddeld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge

verzekeringmaatschappij. En dat betekent dat de leden samen de kracht van Donatus bepalen. Een gemeenschapsgedachte die er inmiddels toe heeft geleid, dat er ruim 75% van alle kerkgebouwen in Nederland bij Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk

gesprek met één van onze adviseurs. Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus u.a., Postbus 5035, 5201 GB 's-Hertogenbosch, tel. W3412 2166

naar dat wat er nu precies staat, wordt minder populair; mensen ontdekken dat het fijn is om uit te wisselen wat zij zelf aan een bepaalde tekst hebben. Aan de ene kant is dat winst: bijbelstudie verloopt op die manier veel persoonlijker. Aan de andere kant dreigt er verlies: voor je het weet worden teksten alleen nog maar gebruikt om religieuze ervaringen aan elkaar door te geven. Bijbelwoorden functioneren dan niet meer als dragers van een boodschap die van buiten komt, maar als 'trefwoorden' waarmee je voor anderen kunt aanduiden wie en wat God voor jou is. Het kan heel verrijkend zijn om zo met medechristenen in gesprek te zijn, maar op den duur is ook dát weer onbevredigend: het wordt dan toch weer een gesloten kring waarin aan het totaal van religieuze belevingen niets wordt toegevoegd.

Herkauwen

Meditatief bijbellezen heeft het allebei: men is zich van zichzelf bewust om zo bijbelwoorden op zichzelf te kunnen betrekken, maar stelt zich daarbij open voor God en tast daarom de gelezen woorden zorgvuldig naar hun oorspronkelijke betekenis af.

(...)

Een mens moet niet denken dat hij 'even snel' een boodschap van God tot zich door kan laten dringen. Daarvoor is tijd nodig, veel tijd. Het is nodig om een tekst aandachtig te proeven en te keuren, en dan nog eens, en dan nog eens... Alleen op die manier zal het desbetreffende bijbelwoord zich een weg

kunnen banen in ons onrustige en verwarde hart. Vandaar dat Bonhoeffer zijn studenten gedurende een week lang elke dag over dezelfde tekst liet mediteren. Daarin was hij niet de eerste: ook Luther beval de mensen aan een hele week met een en hetzelfde bijbelwoord bezig te zijn. Het is duidelijk dat die manier van bijbellezen om meer vraagt dan om het pure 'begrijpen'. Alleen wanneer je je erin oefent om jezelf te confronteren met de gelezen tekst, gebeurt er wat tijdens dat proces van 'herkauwen'. En wat betreft de aanbeveling om vooral kleine stukjes te lezen: daarmee beoogt men 'dieptewerking'. Wanneer je hele hoofdstukken tegelijk tot je wil nemen, ben je vooral breed bezig. De concentratie op kleine teksteenheden bepaalt een mens bij één specifiek thema, dat dan ook echt kan bezinken. Voor Luther was het overigens duidelijk dat het niet om een keuze gaat tussen 'breed' en 'diep': je moet het allebei doen! Zelf las hij twee keer per jaar de hele Bijbel door; dat houdt een gemiddelde in van zo'n 8 hoofdstukken per dag! Tegelijk stelde hij voor om een week lang één enkel gebod van God te overpeinzen, of een bede van het Onze Vader, of een psalmvers. Het vruchtbare van de combinatie van die twee manieren van bijbellezen is natuurlijk, dat de ene de andere ten goede komt. Als je met de Bijbel in de breedte vertrouwd raakt, zul je de verbanden gaan zien waarin bijvoorbeeld die ene bede van het Onze Vader past en er dus veel meer kunnen uithalen. Er ontstaat

als het ware een klankbord dat aan die ene kleine teksteenheid een heel diepe klank verleent. Zo gezien is het alleen zinvol om gericht met één enkele tekst bezig te zijn, als je veel bijbelkennis hebt!

Datum

Radio/TV

Tijd

Plaats

Predikant

09-02-97	Radio	17.00 uur	Putten	ds. J.W. Roosenbrand
02-03-97	TV	11.00 uur	Eindhoven-Best	ds. E.C. Luth
09-03-97	Radio	17.00 uur	Wetsinge-Sauwerd	ds. T. Schutte
30-03-97	Radio	17.00 uur	Rotterdam-C.	ds. A.L.Th. de Bruijne

Beroepbaar¹

Kandidaten:

U. van der Meer, Zwaluwstraat 7,
7731 XV Ommen, ☎ (0529)
451072.

Studenten met spreekconsent¹

J.P. Kruiger, tot 14 maart 1997; ☎
(0341)551673.

P.H. Vos, tot 28 mei 1997; ☎ (038)
3324134.

Beroepen te **Almkerk-Werkendam**
en te **Middelhamnis i.c.m. Bergen**
op Zoom: kandidaat U. van der
Meer te Ommen; te **Hoogezand-
Sappemeer (wijk Noord)**: J. van
Bentham te Almere; te **Nieuwer-
kerk a/d IJssel**: S. de Jong te Frane-
ker-Sexbierum.

Intrede

Vlissingen – Op zondag 2 februari
jl. deed kandidaat **J.J.T. Doedens**,
intrede in de gemeente te **Vlissingen**.

Nieuw adres ds. **Doedens**: Troel-
straweg 441, 4384 GT Vlissingen,
☎ (0118) 47 96 78.

Geslaagd

Kampen – A m de Theologische
Universiteit slaagden **voor** het **doc-
toraal** examen de **heren H. van Dijk-**
ken, L. Gonda (uit Hongarije) en
K.K. Lim (uit Zuid-Korea), allen
wonend te Kampen.

Adreswijzigingen e.d.

Onneo * *Scriba*: P. Steenberg,
Dorpsweg 32, 4755 PD (pag. 42).

Overleden

Utrecht – Op 71-jarige leeftijd is
in zijn woonplaats ds. **J.A. van der
Velden**, emeritus-predikant te U-
trecht, overleden.

Jacobus **Antonius** van der Velden
werd op 23 september 1925 te Rot-
terdam geboren in een rooms-ka-
tholiek gezin. Hij studeerde aan het
Grootseminarie, o.m. te **Stein**, filo-
sophie en theologie.

In 1954 werd Van der Velden uitge-
zonden naar Nederlands **Nieuw-
Guinea**, als missionaris van het **Hei-
lig Hart**. Hij brak in 1960 met de
RK-Kerk, nadat hij o.m. in contact
was gekomen met ds. M.K. Drost,
zendeling van de **Gereformeerde
Kerken**.

In 1962 werd Van der Velden te
Enschede-Noord als missionair pre-
dikant bevestigd en uitgezonden
als gereformeerd zendeling, even-
eens naar Nieuw-Guinea. Rij bleef
daar tot 1974.

Hij diende verder de gemeente van
Rouveen (1974), van **Groningen-
Noord** (1978), van **Hoogeveen**
(1982) en van **Utrecht-Noord/West**
(1987). In deze laatste gemeente
ging hij in september 1995 met
emeritaat.

Ds. Van der Velden was lid van de
Generale Synode van Arnhem en
van die van **Heemse**.

Kort Verslag

van de vergadering van **het** curatori-
um van de Theologische **Universi-
teit** van de Gereformeerde Kerken

in Nederland d.d. 12 december 1996
te Kampen

1. De vergadering wordt **geopend**
door de president-curator, ds.
C.J. Smelik. Alle curatoren zijn
aanwezig. De senaat is verte-
genwoordigd door de rector en
de secretaris.
2. De president staat stil bij de vie-
ring van de 142e Dies Natalis
van de Universiteit op 6 decem-
ber jl., ter gelegenheid waarvan
een openbare bijeenkomst **werd**
georganiseerd door de senaat.
De dank gaat uit naar de senaat
en naar prof. dr. F. van der Pol,
die de academische redevoering
hield over 'Te rechterkoeijen'.
Uit de **kring** van de studenten
wordt voorts gemeld dat br.
Corné **Alderliesten**, pretor van
het studentencorps FQI, een ern-
stig ongeluk **heeft** gehd. Uit de
kring van oud-medewerkers
van de universiteit werd **wegge-
nomen** de heer J. Visscher, die
vanaf 1946 met grote **trouw**
zich ingezet heeft voor de interne
dienst van 'zijn' hogeschool.
Verder worden met dankbaar-
heid een tweetal promoties ver-
meld. Dr. Werner Gugler pro-
moveerde op 11 december op
het proefschrift *Jehu und seine
Revolution*. Op 18 december
a.s. hoopt drs. T.E. van Spanje
te promoveren op het proef-
schrift *Inconsistentie bij Pau-
lus?*
3. De **notulen** van de vergadering
d.d. 2 september 1996 **worden**
vastgesteld.
4. Van de financiële commissie
zijn twee nota's voorstellen, me-
delingen en besluiten ter tafel.
Goedgevonden wordt dat de
automatische ontsluiting van de
bibliotheek wordt aangepast.

¹ Nieuwe opgaven en wijzigingen:
W.L. de Graaff, ☎ (038) 3331201.

Door verandering van **systeem** bij de server Pica blijkt **deze** maatregel **onontkoombaar**. De financiering daarvan moet echter gevonden worden in het vastgestelde budget van de bibliotheek.

5. **Dankbaar** wordt **kennis** genomen van de **mededeling** dat aan de universiteit negen legaten zijn geschonken met een totaalbedrag van f 291.812,68.
6. Uit de commissie Toezicht Vooropleiding wordt gemeld dat een curator uit Apeldoorn en een curator uit **Kampen** de colleges van docent **Rittersma** zullen **bezoeken**. Er zal ook een statuut worden ontworpen, waarin de wederzijdse verantwoordelijkheden zijn vastgelegd.
7. Uitvoerig wordt gesproken over het tussentijdserapport van de commissie Herziening **Bestuurs-structuur**, waarin de omtrekken van een efficiënter dagelijks beheer van de universiteit worden getekend met voorstellen ter verhoging van het **bestuurlijk** rendement. In het voorjaar van 1997 zal een nadere **uitwerking** van de gepresenteerde gedachten kunnen worden besproken.
8. **Er wordt kennis genomen** van de evaluatie van de Schooldag 19%. De **gang** van zaken **wordt** besproken. Wensen ten aanzien van de Schooldag 1997 komen aan de orde. Dit jaar **waren** er ca. 6800 **bezoekers**. De opbrengst van de **collecten** bleek hoger dan vorig jaar en bedraagt f 46.302,15.
9. De senaat stelt in de notitie 'doceren en promoveren' voor dat een **docent** op welomschreven **voorwaarden** een studieverlof kan krijgen ter voorbereiding van zijn promotie.
10. Van de commissie van Toezicht is bericht ontvangen dat op basis van rapportage van de **colle-gebezoeken** in het eerste **semes-ter** van het lopende cursusjaar, kan worden geconstateerd dat, voorzover bekend, het onderwijs voldoet aan de vereisten

vermeld in het **Statuut** van de universiteit inzake de confessionele **trouw** van de **docenten** en het **wetenschappelijk** gehalte van het onderwijs.

11. De vergadering wordt met dankgebed gesloten.

A. Kamer, assessor

W.L. de Graaff

Nieuw uitgekomen

De zwarte Kaproenen, een spannende kinderroman die zich afspeelt in het jaar 1271, geschreven door **Henk Koesveld**. De Vuurbaak, f 29,75 (230 blz.).

Goudkoorts aan de Nijl, nummer 1 uit de reeks 'Logboek Lammers' dat de **reisavonturen** van professor Lammers en zijn **gezin** beschrijft, geschreven door **Bert Wiersema**. De Vuurbaak, f 22,75 (149 blz.).

Oriëntatie in de dogmageschiedenis, door prof. dr. J. van **Genderen** (emeritus-hoogleraar in de **dogmatische** vakken aan de Theologische Universiteit Apeldoorn). In de **dogmageschiedenis** wordt nagegaan hoe de leer van de christelijke **kerk** is ontstaan en door de tijd heen functioneerde.

Boekencentrum, f 37,50 (212 blz.).

Gegronde **geloof**, kernpunten uit de geloofsleer in bijbels, historisch en belijdend perspectief, onder redactie van **dr. G. v.d. Brink**, drs.

M. van Campen (beiden hervormd **predikant**) en dr. ir. J. van der Graaf (algemeen secretaris van de Gereformeerde **Bond**). Omdat **geloofskennis** tegenwoordig niet meer vanzelfsprekend is, pogen de auteurs aan gemeentelieden **richting** te geven temidden van de vele geloofsvragen die zich in **deze** tijd voordoen.

Boekencentrum, f 89,- (601 blz.).

De macht van de taal/de taal van de macht, over literatuurwetenschap en **bijbelgebruik** door dr. L. Wierenga. Een boek waarin inzichten en voorstellen van modern wetenschappelijk onderzoek worden toegepast op de Bijbel. Kok Voorhoeve, f 65,- (352 blz.).

American Secession Theologians on Covenant and Baptism, door dr. J. Faber en **Extra-Scriptural Binding** - A New Danger, door dr. K. Schilder. Dit boek wil licht werpen over een tijd waarin veel verwarring **bestond** over **kerk** en verbond.

Inheritance Publications Canada, US-\$20, (173 blz.).

Covenant and Election, dr. J. van Genderen. We mogen beloven van God niet beschouwen als beloften die automatisch werkelijkheid worden. **Gods** beloften vragen geloof. **Inheritance Publications** Canada, US-\$ 9,25 (110 blz.).

Geloofszerkerheid, deel 1 uit de reeks 'Geloofsleven' geschreven door W.J. **Ouweneel**. Een boek over Romeinen 7 en over de vraag hoe we de zonde, die in ons woont, moeten **bestrijden**. Uitgeverij **Medema**, f 19,95 (176 blz.).

Vurig verlangen, Evangelische vernieuwing in de traditionele kerken, onder redactie van ds. J. **Eschbach**. Het betreft een aanzet tot nadere uitwerking van het 'Evangelisch Manifest', in 1995 **geformuleerd** door 8 hervormde en synodaal-gereformeerde predikanten. Dat manifest formuleerde een vurig verlangen naar evangelische vernieuwing binnen de traditionele kerken. **Boekencentrum**, f 29,90 (213 blz.).

God roept ons tot zijn dienst, een homiletisch onderzoek naar de verhouding tussen God en hoorder in Calvijns preken over Handelingen 4 : 1-6 : 7, **dissertatie** van dr. W.H.Th. Moehn (predikantin de Hervormde Gemeente te Aalburg). Uitgeverij **Kok**, k, 49,50 (388 blz.).

